

Úvodní slovo

Milé čtenářky, milí čtenáři,

letošní prázdniny se bohužel nenesou jen ve znamení letních radováněk. Severní Morava a Slezsko se ještě ani nestačily vzpamatovat z jarních povodní a velká voda už udeřila znovu. Na konci prvního srpnového týdne prudké deště vylily z břehů vodní toky na severu Čech. Přestože se část českého území valila velká voda, nenarušila živelná katastrofa průběh jednání o vyslovení důvěry nové vládě, kterou si vládní koalice po hodinách projevů opozičních představitelů pohodlně odhlasovala.

Hlasování o důvěře předcházelo vydání významného dokumentu z dílny koalice – programového prohlášení vlády. Ačkoli není, stejně jako v případě stranických předvolebních programů, nikde zaručeno, že se programovým prohlášením bude vláda skutečně řídit, jde přesto o důležitý dokument. Lze z něj vyčíst, jakým směrem se chce vláda celkově i v jednotlivých oblastech ubírat. Martin Kloubek proto navázal na analýzu předvolebních programů, kterou připravil Glopolis před květnovými parlamentními volbami, a snažil se zjistit, jaké je programové prohlášení Nečasovy vlády z hlediska rozvojové a globální odpovědnosti České republiky.

Programové prohlášení vlády napovědělo, kam bude v nejbližších letech směřovat česká politika. Summit dvaceti nejvýznamnějších světových ekonomik, který se konal koncem června v kanadském To-

Toronto. Zdroj: www.sxc.hu

rontu, zase odhalil rozdíly v postoji členských zemí ke konsolidaci škod, které napáchala doznávající ekonomická a finanční krize, a k budoucímu směřování světové finanční architektury. Neshody nepanovaly jen mezi účastníky schůzky, kde se ohniskem sporu stala míra regulace světových finančních trhů a politika fiskálních stimulů, ale také uvnitř samotné Evropské unie, která se o finanční a bankovní regulaci radila těsně před summitem G20. Bohužel to byla právě Česká republika, která svým odmítavým postojem k zavedení tzv. bankovní daně oslabil vyjednávací sílu Unie v této otázce. Jak vyplývá z komentáře Jiřího Čáslavky, který se červnovému jednání zemí G20 věnuje ve svém komentáři, skutečně globální dohoda ohledně regulace finančního systému je zatím v nedohlednu.

Dobré zprávy nepřináší ani vývoj v klimatickém vyjednávání před

Obsah

Úvodní slovo.....	1
Zaostřeno.....	2
Rozvojová spolupráce dostala od nové vlády zelenou, přednost však bude mít česká konkurenceschopnost	
Komentář.....	4
Dvacet zemí zamrzlých v bodě G	
Nakonec.....	5
Jak zachránit reputaci před Cancúnem?	

prosincovou konferencí v Cancúnu. Jedním z mála světlých bodů Kodaňské dohody byl závazek vyspělých zemí poskytnout rozvojovým zemím finanční podporu na boj proti klimatickým změnám, která by šla nad rámec již vyčleněné oficiální rozvojové pomoci. Absence jasných pravidel, kterými by se měly jednotlivé státy při vyčleňování pomoci pro chudé země řídit, však činí dohodu liknavou a hrozí, že vyspělé státy své závazky z Kodaně nesplní. Petr Patočka proto na závěr přináší vzhled do dění na poli klimatických jednání, která opět vyvrcholí v prosinci na summitu OSN v mexickém Cancúnu.

Příjemné čtení a slunečný konec prázdnin vám za tým Glopolis přeje

Ingrid Mitáčková

) Rozvojová spolupráce dostala od nové vlády zelenou, přednost však bude mít česká konkurenceschopnost

Povolební koaliční vyjednávání a jmenování nové Nečasovy vlády čeřilo jinak obvykle poklidnou letní politickou hladinu a asi definitivně uzavřelo kapitolu parlamentních voleb, na něž se Česká republika připravovala nezvykle dlouho. Po sérii stranických volebních programů, jejichž obsahem se Glopolis zabýval v rozsáhlé předvolení analýze „[Kdo hledí za plot české zahrádky](#)“, tak přišel konečně na řadu i program poslední – vládní. Ačkoli není, stejně jako v případě programů stranických, nikde zaručeno, že se programovým prohlášením bude vláda skutečně řídit, jde přesto o důležitý dokument, který v celkem jasných konturách ukazuje směr, kterým se chce vláda celkově i v jednotlivých oblastech ubírat. Pojdme se tedy alespoň ve stručnosti podívat, jaké je programové prohlášení Nečasovy vlády z hlediska rozvojové a globální odpovědnosti České republiky a zastavme se u některých vybraných pasáží dokumentu.

Zdržíme-li se nejprve u pozitiv, dá se konstatovat, že prohlášení skutečně obsahuje řadu cenných příslibů. Poprvé v historii programových prohlášení věnuje vláda Petra Nečase celý odstavec rozvojové politice. Ten zároveň představuje jeden z hlavních rozdílů oproti znění červencové koaliční smlouvy, která tuto oblast veřejně

Etiopie. Foto: Ivan Lukáš

politiky, na niž každoročně putují zhruba 4 mld. Kč ze státního rozpočtu, zcela opominula. Vláda se zodpovědně hlásí k mezinárodním závazkům včetně odstraňování chudoby, podpory lidských práv a demokracie, řešení globálních výzev a také naplňování Rozvojových cílů tisíciletí. Jde o pozitivní signál i před zářijovým summitem OSN, jehož hlavním tématem bude právě revize plnění nejvý-

znamnějšího závazku mezinárodního společenství vůči nejchudším obyvatelům planety.

Důrazná podpora lidských práv v zahraniční politice asi nijak zvlášť nepřekvapí. Jde o trvalku české diplomacie, která v posledních letech začala přeci jen trochu uvadat. Programové prohlášení by však mohlo být signálem, že nová vláda chce tento trend zvrátit.

Lidsko-právní politika je zde rozvedena do konkrétních kroků, včetně podpory pro obránce lidských práv, rozvoje občanské společnosti a svobodných médií. Co bohužel zaráží, je absence jakékoli zmínky o lidských právech v pasážích věnovaných podpoře exportu, čímž se vnučuje otázka, které z hledisek (ekonomické či lidsko-právní) bude upřednostněno, dostanou-li se do konfliktu.

Jasný závazek k rozvojové politice, obhajobě lidských práv a mnohostranné diplomacii v nové zahraniční politice obecně kalí až nekritické zaujetí ekonomickou konkurencí a rozporuplný přístup k mezinárodnímu obchodu, změnám klimatu a zemědělství. Odhodlání vlády k aktivní rozvojové a transformační politice drolí především všudypřítomné obavy z globální konkurence. Nový kabinet se má například velmi na pozoru před ekologickými závazky, které by jakkoli ohrozily ekonomickou konkurenceschopnost České republiky.

Ačkoli v jedné části dokumentu tvrdí, že v ekologických opatřeních spatřuje příležitost, nikoliv brzdu ekonomického rozvoje, o pár stránek výše vyjadřuje naopak odhodlání bránit se jakýmkoli závazkům na ochranu klimatu, které by nepřijali i významní partneři EU. Takový postoj je v rozporu s historickou odpovědností za stav klimatu, kterou EU přijala, a s její snahou jít v mezinárodních jednáních příkladem a zabránit ještě horším výkyvům podnebí, které nejdřív a nejhůř dopadají na nejchudší obyvatele planety. Pokud

by totiž podle této čistě reciproční logiky přistupovali k jednání o klimatu všichni, dohody bychom se asi nikdy nedočkali. Obecná skepse k závazkům ohledně snižování emisí a prevence změn klimatu je rovněž patrná z vládního prohlášení, že za základní přístup k problematice změny klimatu vláda považuje adaptaci na tuto změnu.

Důvěru v rozvojovou erudici nastupujícího kabinetu rovněž podkopává silně ideologické tvrzení (skryté v pasáži o podpoře exportu), že nejefektivnějším způsobem rozvojové spolupráce je další uvolnění mezinárodního obchodu, zejména oboustranné odstraňování bariér v agrárním obchodu. Mezinárodní obchod samozřejmě může rozvojovým zemím významně pomoci, nicméně až od určitého stádia rozvoje a za splnění určitých podmínek. Pro ty nejchudší, kteří jsou hlavními partnery rozvojové spolupráce, představuje liberalizovaný mezinárodní obchod spíše zdroj problémů. Tlak na otevírání domácích trhů zahraniční (často dotované) produkci, který se chystá vyvíjet nová vláda, podkopává potravinovou bezpečnost právě těch nejchudších populací, svým příjmem i obživou závislých na domácí produkci a trhu.

Celkově lze říci, že zahraniční politika nové vlády k chudým zemím, jak je nastíněna v programovém prohlášení, představuje určitě jistý pokrok ČR na cestě mezi vyspělé, zodpovědné země. Dobré úmysly jsou bohužel až příliš deformovány realitou globální konkurence v době ekonomické krize. Vláda

se pochopitelně nechce vzdávat ekonomických výhod, byť by poškozovaly nejchudší obyvatele planety, pokud tak nečiní i jiné země. Řada vládou plánovaných koncepcí však otvírá prostor alespoň k poctivější reflexi globální ekonomiky a naší závislosti na ní.

autor

Martin Kloubek

) Dvacet zemí zamrzlých v bodě G

Zabředli jsme do kolosálního zmatku, protože jsme nedokázali uřídit složité soustrojí, jehož chodu nerozumíme," povzdechl si za Velké hospodářské krize John Maynard Keynes. Ta slova se dají po červnové schůzce skupiny G20 v kanadském Torontu zopakovat bez jediné změny. Možná nastal čas, tesat je do kamene.

Ti, kdo doufali, že se dvacetičlenný klub dokáže dohodnout, kdy opustí jeho členové politiku fiskálních stimúlů, odjžděli zklamáni. Pro spravedlnost je ovšem třeba dodat, že některé země se nacházejí v tak bezútěšné rozpočtové situaci, až nemají na výběr: jejich politiku prakticky diktují finanční trhy. Ano, ty trhy, které vlády před časem muse-ly zachraňovat před zhroucením...

Je to potřeba, takže to neuděláme

A aby toho zklamání nebylo málo, rozuzlení se nedočkali ani ti, kdo si slibovali alespoň odpověď na další důležitou otázku: jak to bude dál s finančním dohledem a regulací? Přestože politici na obou březích Atlantiku už se odhodlali k řadě kroků - reformu regulace finančního sektoru schválil několik dní před zahájením summitu americký Senát a aktivní na tomto poli je i Evropská komise - jako celek se skupina G20 neshodla na ničem konkrétním. Třebaže máloco je dnes v této oblasti víc žádoucí než koordinace, budou se i po Torontu přístupy jednotlivých zemí lišit, jako se lišily doposud.

Zájmy jednotlivých aktérů schůzky G20 v Torontu byly příliš různé, rozumnou dohodu se najít nepodařilo.
Zdroj: www.tempografico.com

Dobře - dalo by se říci - odpověď na krizi přece musí zahrnovat víc než jen zlepšení regulačních režimů, posílení finančního dohledu či zvýšených požadavků na kapitálovou a likvidní přiměřenost. Jelikož je politicky nepřijatelné, aby tíhu příštích případných potíží bank nesli znovu daňoví poplatníci, nemůže se svět obejít bez fondu, který by tyto náklady v případě potřeby financoval. Jenže ani v tomto ohledu se s ničím pohnout nepodařilo.

Možný způsob, jak takový fond naplnit penězi, nabízí bankovní daň. Na jejím zavedení se sice minulý týden dohodli šéfové evropských vlád (Česko její zavedení svou výjimkou ovšem komplikuje), jenže na globální úrovni zatím podobná shoda nepadá, i když Barack Obama je pro. Ve hře sice pořád ještě zůstávají další možnosti - například daň z mezinárodních finančních transakcí (FTT). Navrhovaná sazba 0,05 % by nijak zvlášť nezatížila dlouhodobé investory, citelně by však postihla především mnohokrát opakované automatizované počítačové obchody, které přispívají k nestabilitě

systemu. A navíc by vynesla stovky miliard! Jenže i tento odstavec bude končit obdobně, jako ty předchozí: FTT podporuje řada evropských státníků, na globální úrovni ale zatím shoda ohledně jejího zavedení nepadá...

Kasino bez hazardu

Faktem tak i po další schůzce G20 zůstává, že nadále máme celosvětově k dispozici jen regulaci, o níž víme, že nedokáže zabránit krizím.

Stojí proto za připomínku, že jednou z příčin té stávající je zvýšená likvidita, nízké úrokové míry a životní finančních bublin v důsledku globální nerovnováhy, zejména mezi Čínou a USA. V této souvislosti je mírné zhodnocení čínské měny vnímáno spíše jako pozitivní gesto, které tuto nerovnováhu nijak neovlivní. Druhou příčinou je pak neúměrný nárůst finančního sektoru k reálné ekonomice. A také fakt, že právě on se od dával nebezpečným praktikám, které ze světové ekonomiky udělaly zvláštní druh kasina, v němž za hazardéry ručí stát.

autor
Jiří Čáslavka

Komentář vyšel v Hospodářských novinách

) Jak zachránit reputaci před Cancúnem?

Kodaňská konference OSN o změnách klimatu nepřinesla očekávaný výsledek, tedy právně závaznou smlouvu, která by měla nahradit Kyotský protokol, jehož platnost vyprší již v roce 2012. Místo takového dokumentu byla přijata pouze politická dohoda, tzv. Kodaňská smlouva, kterou k dnešnímu datu podepsalo více než 120 zemí. Podle mnoha pozorovatelů bylo největším úspěchem nepříliš vydařené konference dosažení příslibu vyspělých států k finanční podpoře rozvojových zemí. V rámci Kodaňské dohody se bohaté státy zavázaly, že do roku 2012 poskytnou chudým zemím na adaptační opatření a na rozvoj nízkouhlíkové ekonomiky 30 miliard dolarů (tzv. Fast Start Finance - FSF). Postupně by se pak měla tato pomoc navyšovat až na částku 100 miliard dolarů ročně do roku 2020.

Dohoda však kromě nových zdrojů, jenž by měly jít nad rámec již plánované rozvojové pomoci, neuvádí příliš jasná pravidla, jak by jednotlivé státy měly své příspěvky poskytnout. K prvnímu vystřízlivění došlo již v lednu tohoto roku, kdy vyspělé země začaly zveřejňovat, kolik a jak hodlají na klimatické finance přispět. Podíl Evropské unie byl stanoven na 7,2 miliardy eur, tedy 2,4 miliardy ročně. I když bylo této částky dosaženo, z velké části se nejednalo o nové zdroje, ale o prostředky z již plánované zahraniční rozvojové spolupráce (ZRS) nebo dokonce o půjčky. Česká republika

Rio de Janeiro. Zdroj: www.sxc.hu

v tomto případě nebyla výjimkou. Česká vláda slíbila poskytnout na tříleté období 12 milionů eur, avšak celá tato částka pocházela z plánovaného rozpočtu na ZRS. Nešlo tedy o nové a dodatečné zdroje, jak uvádí Kodaňská dohoda.

Na přelomu května a června se v německém Bonnu uskutečnilo dvoutýdenní setkání pracovních skupin Úmluvy OSN o klimatických změnách (UNFCCC), kde měly jednotlivé státy představit národní příspěvky k FSF. Bohužel ani tentokrát nepřišly s jasnými čísly a konkrétní strukturou. Doposud své příspěvky zveřejnilo pouze 20 členských států, které spolu s Evropskou komisí představují 64 % ze společného závazku EU. Pouze 73 % z těchto peněz tvoří granty a ve zbylých případech jde o půjčky (tzv. soft loans). Větší část, konkrétně 61 % prostředků, bude distribuována skrze dvoustrannou a 39 %

skrze mnohostrannou pomoc, tedy jako příspěvky do mezinárodních organizací. Rovněž finance na adaptace a mitigace (opatření na snižování emisí) nejsou rozloženy rovnoměrně. Na adaptační opatření je vyhrazeno pouze 37 % ze zatím zveřejněných prostředků. Největším problémem však stále zůstává absence společné definice „nových a dodatečných“ zdrojů. Podle rozvojových zemí a nevládních organizací by mělo jít o prostředky, které půjdou nad rámec závazků vyspělých zemí na rozvojovou spolupráci. Potíž je však v tom, že mnoho evropských států v současné době za těmito závazky daleko zaostává.

Tato nepřehledná situace však příliš nevylepší už tak pošramocený obraz vyspělých zemí v rámci mezinárodního vyjednávání. Na konci července se v brazilském Rio de Janeiru sešli zástupci států skupiny BASIC (Brazílie,

Jihoafrická republika, Indie, Čína), aby prodiskutovali vzájemné pozice před prosincovou klimatickou konferencí v Cancúnu. Představitelé zúčastněných zemí společně vyjádřili nespokojenost nad způsobem, jakým průmyslové státy naplňují svoje finanční závazky. Ministři všech zemí se shodli na tom, že pro dosažení pozitivního výsledku v Cancúnu bude klíčové, jak bohaté státy vyjasní financování boje s klimatickými změnami. Ve společném prohlášení vyzvali vyspělé státy k tomu, aby byl vytvořen jasný operační rámec, jenž by zajistil co nejefektivnější využití poskytnutých financí. Současně by měl zaručit to, že jde skutečně o nové zdroje. Ministři také upozornili na nutnost detailního a komplexního zveřejnění všech informací o poskytnutých financích. Stejně tak nezbytné je podle nich rovnoměrné rozložení prostředků podle akčního plánu z Bali, tedy aby byly pokryty všechny hlavní pilíře - adaptace, rozvoj a transfer nízkouhlíkových technologií.

Také bývalý šéf sekretariátu UNFCCC Yvo de Boer se v nedávném rozhovoru vyjádřil, že pokud chtějí vyspělé státy znovu získat důvěru rozvojových zemí a dojít v Cancúnu k nějakému pokroku, je nezbytné, aby vyjasnily strukturu svých finančních příspěvků na boj s klimatickými změnami. Po roce 2012 by klimatické finance měly začít rapidně narůstat, je tedy nutné, aby se státy co nejdříve dohodly na jasné a transparentní struktuře budoucích zdrojů.

S tím, že ani konference v Cancúnu nepřinese dohodu, která by nahradila Kyotský protokol, se už smířili prakticky všichni. Bude však důležité, aby se účastníci konference dohodli na jasných a konkrétních krocích, jak této dohody dosáhnout v roce 2011 na další klimatické konferenci v Jihoafrické republice. Pokud ovšem rozvojové země nebudou mít důvěru, že vyspělé státy svých závazků dostojí, bude velmi obtížné nalézt společnou pozici.

autor
Petr Patočka

Vytvoření Newsletteru bylo podpořeno z prostředků Evropské unie a Ministerstva zahraničních věcí ČR.